

Accountantsverslag 2019

Gemeente Eindhoven

26 mei 2020

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Eindhoven
Postbus 90150
5600 RB EINDHOVEN

Onderwerp
Accountantsverslag 2019

Datum
26 mei 2020

Ons kenmerk
2005468E19/WS

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2019 van de gemeente Eindhoven. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2019 van de gemeente Eindhoven.

De jaarrekening 2019 van de gemeente Eindhoven geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Eindhoven. De controle van de jaarrekening is nagenoeg afgerond. De term 'nagenoeg' is gebruikt, omdat de controle pas definitief is beëindigd na het afgeven van de controleverklaring. Afgifte van deze verklaring kan volgens onze beroepsregels pas plaatsvinden nadat de jaarrekeningcontrole inclusief de onafhankelijke interne kwaliteitsreview volledig is afgerond.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 27 augustus 2019 en ons auditplan 2019 van 21 oktober 2019. Wij zijn voornemens om - onder voorbehoud van de finale afronding van de jaarrekeningcontrole inclusief onafhankelijke interne kwaliteitsreview - bij de jaarrekening 2019 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid af te geven.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 28 mei 2020 en beantwoorden dan ook uw vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de gemeentesecretaris, de concern controller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2019	4
Inleiding	10
De financiële positie van uw gemeente	13
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	19
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	32
Bijlagen	35

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Conclusies jaarrekeningcontrole 2019

Getrouwheid en rechtmatigheid

- Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid.
- Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 9,7 miljoen respectievelijk € 29,1 miljoen.

[Slide 11](#)

Financiële positie

- De financiële positie ultimo 2019 is verbeterd ten opzichte van 2018.
- Het weerstandsvermogen bedraagt – indien u het voordelige resultaat 2019 toevoegt aan de reserves en daarop de voorgestelde resultaatbestemming van € 4,2 miljoen in mindering brengt – € 130 miljoen (2018: € 81 miljoen). De toename van het weerstandsvermogen komt vooral door de toevoeging van (een deel van) de resultaten over 2018 en 2019 aan de algemene reserve.
- Het berekende weerstandsvermogen is hoger dan de onderkende aanwezige risico's van minimaal € 23,9 miljoen en maximaal € 46,8 miljoen (2018: € 28,9 resp. € 43,3 miljoen) alsook hoger dan de door de gemeenteraad vastgestelde norm van circa € 89 miljoen (2018: € 89 miljoen).

[Slide 14](#)

Opstel- en controleproces

- Naar aanleiding van het opstel- en controleproces van de jaarstukken 2018 heeft de organisatie acties ondernomen om het proces van de jaarstukken 2019 beter te laten verlopen, waaronder het opstellen van een gedetailleerd 'draaiboek' met verantwoordelijken en deadlines per onderwerp. Door deze getroffen maatregelen is het proces efficiënter en effectiever verlopen in vergelijking met 2018. Tegelijk constateren wij dat het proces nog niet het ambitieniveau heeft bereikt dat de organisatie en wij voor ogen hebben.
- Belangrijke verbeteringen in het proces (inclusief onderliggende dossiervorming) zijn mogelijk en op onderdelen noodzakelijk voor bijvoorbeeld de onderbouwing van de waardering van de grondexploitaties en de analyse en onderbouwing van de zogenaamde transitorische posten (nog te ontvangen/betalen bedragen en vooruitontvangen/nog te besteden (subsidie)bijdragen van derden).
- Naast voornoemde 'hard controls' heeft het college – mede in aansluiting op de bevindingen en aanbevelingen in het accountantsverslag 2018 en de managementletter 2019 – ook acties bepaald voor de verbetering van de 'soft controls' (kennis, cultuur, houding en gedrag). De eerste stappen hierin zijn door het college en de Directieraad inmiddels gezet, bijvoorbeeld door een uitgebreid onderzoek naar de financiële functie en initiatieven om het inkoop- en contractmanagement in het sociaal domein vorm te geven. Bij de interim-controle 2020 gaan wij de voortgang en de resultaten van deze acties na en rapporteren wij over onze bevindingen in de managementletter 2020.

[Slide 29](#)

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Conclusies jaarrekeningcontrole 2019

Kwaliteit verslaggeving

- De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2019 en jaarrekening 2018. De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. rapporteren?).

[Slide 20](#)

Grondexploitatie

- Wij hebben voor de grondexploitatie het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarmee het management schattingen ontwikkelt en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij onderzoeken en evalueren hiervoor onder andere de realisatie in 2019 en de geactualiseerde schattingen ultimo 2019 versus de schattingen in de jaarrekening 2018 ('backtesting'). Uit deze analyse is een aantal qua aard en omvang belangrijke afwijkingen gebleken, die niet zonder meer door de organisatie waren te verklaren en onderbouwen. Naar aanleiding van onze observaties heeft de organisatie een externe deskundige ingeschakeld om voor de qua omvang en risico's meest complexe grondexploitaties Meerhoven en Stationsgebied de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen te beoordelen.
- Wij zijn van mening dat de waardering van de grondexploitatie – rekening houdend met de toelichting hiervoor en de in de jaarrekening doorgevoerde cijfermatige correcties – juist is.

[Slide 21](#)

Sociaal domein

- Binnen het sociaal domein is afgelopen jaar een forse inhaalslag gemaakt. In 2018 was het moeizaam de verantwoorde bestedingen vanuit zorgaanbieders aan te sluiten op de financiële administratie. In 2019 zijn de oude openstaande posten met de zorgaanbieders afgewikkeld en zijn de in het begin van het jaar ontstane achterstanden aan het eind van het jaar ingelopen. In 2019 is de controle dan ook aanzienlijk soepeler verlopen dan voorgaand jaar. De verantwoorde bestedingen vanuit de zorgaanbieders waren eenvoudig aan te sluiten op de financiële administratie. Wel constateren wij grote verschillen tussen de begrote en gerealiseerde lasten. Deze worden verklaard omdat gedurende 2019 de prognose van de zorguitgaven gebaseerd was op de prognoses van de zorgaanbieders. Nu de inhaalslag is afgerond en de achterstanden niet meer aanwezig zijn, adviseren wij het college komend jaar de ramingen van het sociaal domein en specifiek de zorguitgaven te verbeteren zodat de mogelijkheid tot tussentijds sturing op bestedingen en beleid door uw raad kan verbeteren.
- Op basis van de door ons uitgevoerde controle moeten wij de Persoonsgebonden Budgetten (PGB's) overeenkomstig voorgaand jaar als onzeker zijn aangemerkt. Deze onzekerheid bedraagt € 9,5 miljoen. Daarnaast onderkennen wij in de geleverde zorg in natura (jeugd en Wmo) een onzekerheid van € 3,4 miljoen. Dit komt door het – vooralsnog – ontbreken van verantwoordingsinformatie door zorginstellingen.
- Wij benadrukken het belang en de mogelijkheid om – net als steeds meer andere 100.000+ gemeenten – de interne beheersing rondom en de interne controle op de prestatielevering (getrouwheid) en rechtmatige besteding van de PGB's nader vorm te geven om de onzekerheden op (korte) termijn weg te nemen.

[Slide 24](#)

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2020

Realiteitsgehalte begroting

- De begrote en werkelijke baten, lasten en resultaten over de periode 2016-2019 laten jaarlijks (forse) afwijkingen zien. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat de ambities in de begroting (te) hoog zijn.
- Wij adviseren in algemene zin onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting met daarbij twee specifieke aandachtspunten:
 - Wat betreft de investeringsplanning constateren wij dat het de organisatie jaarlijks niet lukt het begrote investeringsvolume te realiseren, waardoor voordelen op kapitaallasten ontstaan. Ons advies is een meer reële investeringsplanning op te stellen, waarbij expliciet aandacht is voor verwachte investeringen en daarmee de kapitaallasten in de toekomstige jaarschijven.
 - Verbeteren van de ramingen van het sociaal domein en specifiek de zorguitgaven (zoals ook gemeld onder 'Sociaal domein'), waarbij we hebben begrepen dat de organisatie voor de begroting 2020 uitgaat van de eigen prognoses, waardoor de verwachting is dat de realisatie hiermee meer in de pas gaat lopen.
- Het verhogen van het realiteitsgehalte van de begroting komt ten goede aan de kwaliteit en daarmee het 'voorspellend vermogen' van de begroting en tussentijdse informatievoorziening.

[Slide 16](#)

Memoriaalboekingen

- Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn daarom in opzet meer risicovol. Bij de accountantscontrole besteden wij daarom extra aandacht aan deze boekingen. Wij hebben hierbij geconstateerd dat uw gemeente door de huidige opzet en inrichting van de financiële administratie veel memoriaalboekingen maakt (zowel in aantal als qua bedragen), wat de transparantie van de boekingsgang en het inzicht in de feitelijke boekingen niet ten goede komt. Mede daardoor is het lastig om vast te stellen welke mutaties betrekking hebben op 'reguliere' memoriaalboekingen (zoals afschrijvingen en salarissen) en wat correctieboekingen zijn. Wij geven hiervoor in overweging om het nut en de noodzaak van de huidige boekingsgang en specifiek het gebruik van memoriaalboekingen te heroverwegen om zo de systematiek van boeken en daarmee onder andere de analyse van de (memoriaal)boekingen verder te vereenvoudigen.
- In 2019 zijn richtlijnen en procedures opgesteld voor het aanmaken, autoriseren en documenteren van memoriaalboekingen. Ook heeft in 2019 een interne controle plaatsgevonden. Uit de interne controle blijkt dat in veel gevallen (toereikende) documentatie ontbreekt voor het doel en de noodzaak van de memoriaalboekingen. Daarnaast ontbreekt een (zichtbare) controle en autorisatie door een (onafhankelijke) tweede medewerker. Wij benadrukken het belang van het op korte termijn opvolgen van deze interne bevindingen.

[Slide 29](#)

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2020

COVID-19 (coronavirus)

- Het coronavirus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar naar verwachting wel voor veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. In de jaarrekening heeft het college dit toereikend toegelicht in de paragraaf '4.4 Gebeurtenissen na balansdatum'. Wij hebben de voornoemde analyse en toelichting van het college beoordeeld op basis van onze kennis van de bedrijfsvoering en financiële positie van de gemeente Eindhoven en kunnen ons verenigen met de opgenomen toelichting en conclusie van het college. Vanwege het potentiële belang van de invloed van het coronavirus en de inherente onzekerheid over hoe de situatie zich in 2020 verder ontwikkelt, hebben wij in onze controleverklaring een 'Paragraaf ter benadrukking van de impact van COVID-19' opgenomen. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.
- Gemeenten hebben in 2020 te maken met veel nieuwe ontwikkelingen en acute vraagstukken vanuit de lokale omstandigheden (zoals tijdelijke opschorting van huurverplichtingen voor huurders van gemeentelijke panden en extra subsidiebijdragen aan of financiering van maatschappelijke instellingen) en vanuit het rijk (zoals doorbetalingen in verband met omzetgaranties aan zorgaanbieders en diverse regelingen om onder andere zelfstandigen financieel te ondersteunen). Dit vraagt extra aandacht voor de financiële sturing en verantwoording van deze (nieuwe) geldstromen en de gevolgen ervan voor het verwachte resultaat en de benodigde financiering van de gemeente. Daarnaast leidt dit tot extra aandacht en vraagstukken bij de accountantscontrole van het boekjaar 2020, zoals de wijze waarop achteraf bepaalde prestaties zijn vast te stellen en hoe om te gaan met situaties waarin gemeenten zijn gevraagd door te betalen zonder dat er een prestatie geleverd wordt. Mogelijk heeft dit ook gevolgen voor de mate waarin achteraf de getrouw- en rechtmatigheid van bepaalde geldstromen is vast te stellen en afhankelijk van de omvang van de onzekerheden voor de oordeelsvorming bij de jaarrekening 2020.

[Slide 12](#)

Inleiding

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019 te verstrekken

De controle van de jaarrekening is nagenoeg afgerond. De na onze controle resterende fouten en onzekerheden blijven – onder voorbehoud van finale afronding inclusief onafhankelijke kwaliteitsreview – binnen de door ons gehanteerde materialiteit en hebben daardoor geen invloed op de strekking van ons oordeel. Wij zijn daarom voornemens separaat van dit accountantsverslag uiterlijk op 4 juni 2020 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid te verstrekken.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd voor vermogen en resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de jaarrekening geconstateerd, welke zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren geen afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd voor rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2019 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het 'Normen- en Toetsingskader financiële rechtmatigheid 2017-2020' dat op 5 december 2017 door het college is vastgesteld en ter kennisgeving aan de gemeenteraad is aangeboden.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de zorgbestedingen

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking bij de verantwoordingen 2019 verstrekt. Daarnaast heeft een aantal zorginstellingen geen verantwoording of een verantwoording zonder (goedkeurende) controleverklaring aan uw gemeente overlegd.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen en de jeugd- en Wmo-kosten in de jaarrekening 2019 leidt tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van in totaal € 12,9 miljoen (bestaande uit € 9,5 miljoen, € 2,7 miljoen en € 0,7 miljoen). De totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 29,1 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen groter dan de rapportagetolerantie ad € 0,5 miljoen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2019 uitgevoerd met de volgende toleranties, als vermeld in het door de auditcommissie vastgestelde controleprotocol:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 9,7 miljoen.**
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 29,1 miljoen.**
- Als rapportagetolerantie voor fouten en onzekerheden geldt een in het auditplan 2019 afgesproken bedrag van: **€ 0,5 miljoen.**

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019 te verstrekken.

De onzekerheid inzake de PGB-bestedingen, jeugdzorg- en Wmo-kosten van in totaal € 12,9 miljoen valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden € 29,1 miljoen en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2019 geconstateerd.

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd welke groter zijn dan onze rapporteringsdrempel en die niet zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 27 augustus 2019 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2019. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Eindhoven (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het 'Normen- en Toetsingskader financiële rechtmatigheid 2017-2020' dat op 5 december 2017 door het college is vastgesteld en ter kennisgeving aan de gemeenteraad is aangeboden.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Eindhoven

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Er is één belangrijke wijziging in de verslaggevingsregels: verplicht toelichten COVID-19 met impact voor uw gemeente

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming voor moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om schattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2019.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Wij zijn van mening dat de verslaggeving en de toegepaste schattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De enige belangrijke wijziging in de verslaggeving is de door de commissie BBV voorgeschreven verplichte toelichting in het jaarverslag en de jaarrekening over de impact van COVID-19 (coronavirus) op uw gemeente. De commissie BBV heeft hiervoor in april 2020 voorbeeldteksten geformuleerd. Uw gemeente heeft in paragraaf '4.4 Gebeurtenissen na balansdatum' van de jaarrekening een adequate toelichting opgenomen voor deze gebeurtenis na balansdatum.

Uitsluitend om de gebruikers van de jaarrekening te wijzen op deze toelichting hebben wij in onze controleverklaring een paragraaf ter benadrukking van deze aangelegenheid opgenomen. Deze paragraaf doet geen afbreuk aan ons oordeel over de jaarrekening.

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van de ontwikkelingen in het vermogen en het resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2019 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen per 1 januari	238,6	184,8	178,5	250,7
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 34,2	-/- 3,5	2,5	-/- 1,0
Gerealiseerd resultaat	-/- 19,6	-/- 2,8	71,6	51,8
Gerealiseerde totaal saldo baten en lasten	-/- 53,8	-/- 6,3	74,1	50,8
Correctie reserve ISE naar overlopende passiva			-/- 1,9	
Eigen vermogen per 31 december	184,8	178,5	250,7	301,5

Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten 2019 bedraagt € 50,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 1,0 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2019 circa € 51,8 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 circa 34% van het balanstotaal (2018: 28%). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	933,7	
Totale lasten	-/- 882,9	
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten		50,8
Af: stortingen in reserves	-/- 83,8	
Bij: onttrekkingen aan reserves	82,8	
Saldo mutaties reserves		1,0
Gerealiseerd resultaat		51,8

De exploitatie over 2019 laat een voordelig gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten van € 50,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 12,9 miljoen. Dit is een voordeel van € 63,7 miljoen. Hier staat ten opzichte van de begroting een nadeel op de mutaties in reserves tegenover van € 13,5 miljoen. Per saldo is hiermee sprake van een voordeel ten opzichte van de begroting 2019 van € 50,2 miljoen.

In paragraaf '1.3 Financiële hoofdlijn' van het jaarverslag is op hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting tussentijdse rapportages en prognoses in 2019.

De belangrijkste oorzaken voor het verschil van € 18,9 miljoen tussen het verwachte voordelige resultaat bij de 4^e financiële update 2019 van € 32,9 miljoen en het werkelijke voordelige gerealiseerd resultaat 2019 van € 51,8 miljoen betreffen vooral:

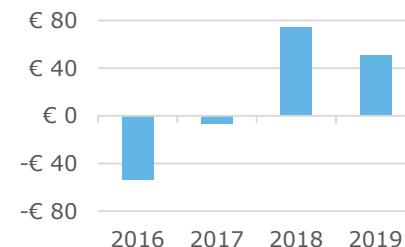
- Voordeel afrekening 'variant B' sociaal domein over 2018: € 5,5 miljoen.
- Extra voordeel op jeugdzorg: € 4,4 miljoen.

- Saldo overige afwijkingen sociaal domein: € 3,1 miljoen.
- Hoger resultaat OZB en parkeeropbrengsten: € 1,0 miljoen.
- In tussentijdse prognose geen rekening gehouden met het begroot resultaat door diverse begrotingswijzingen: € 1,6 miljoen.
- Per saldo overige afwijkingen: € 3,3 miljoen.

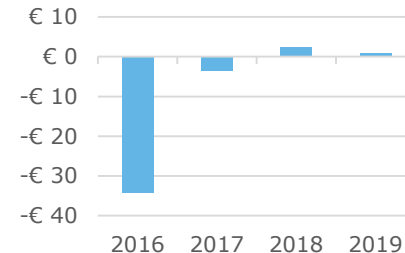
Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de programmaverantwoording in uw jaarstukken 2019, waar per programma in het onderdeel 'Wat hebben we daarvoor gedaan?' een 'Toelichting afwijking exploitatie' is opgenomen.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' van het accountantsverslag gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en werkelijke lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

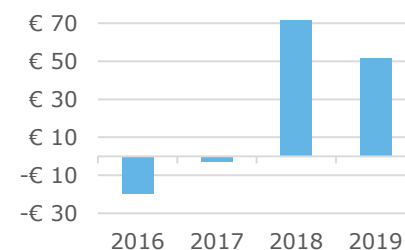
Totaal saldo baten en lasten (in miljoen)

Mutaties in reserves (in miljoen)

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

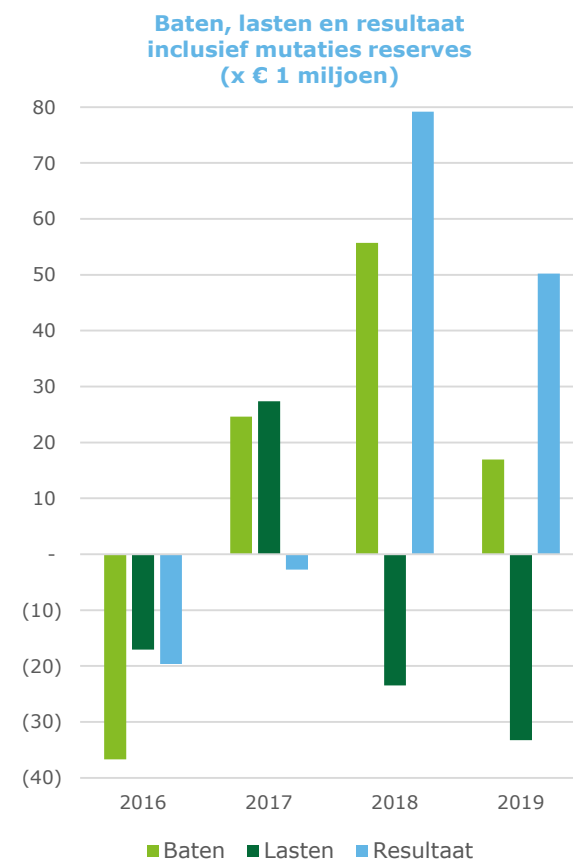
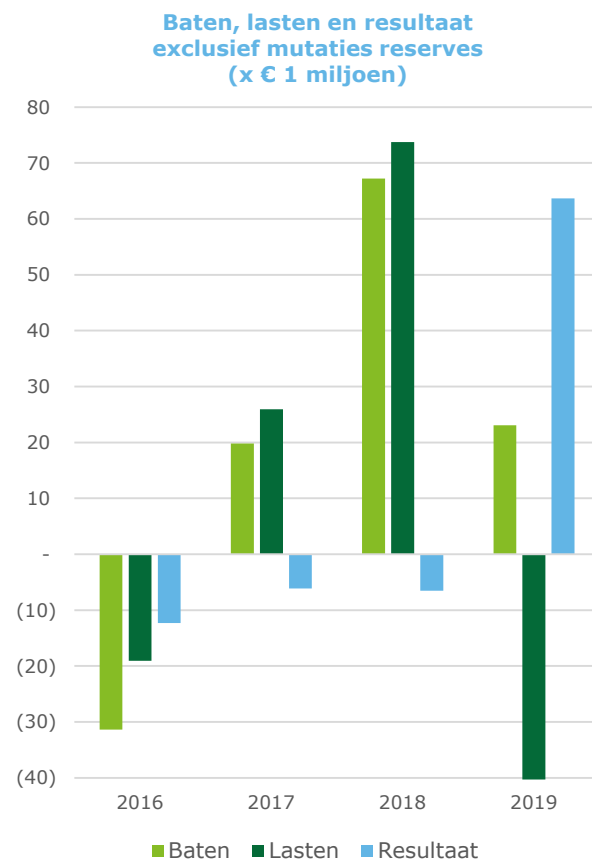

Realiteitsgehalte begroting

Hiernaast hebben wij een overzicht opgenomen van het verschil tussen de geraamde en werkelijke baten, lasten en resultaten in- respectievelijk exclusief mutaties in reserves volgens de jaarrekeningen over de periode 2016-2019.

Uit de overzichten blijkt dat begrote en werkelijke baten, lasten en resultaten zowel ex- als inclusief mutaties in reserves jaarlijks (forse) afwijkingen laten zien. Hieruit is af te leiden, dat de ambities in de begroting mogelijk (te) hoog zijn. Het college licht de verschillen overigens op een correcte en toereikende wijze toe in de jaarstukken.

Wij adviseren uw college nogmaals onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting en meer specifiek de wijze waarop de beschikbare gelden in de tijd zijn weggezet in de begroting (is het in de begroting opgenomen ambitieniveau realistisch in relatie tot de beschikbare tijd en personele capaciteit?). Dit komt ten goede aan de kwaliteit en daarmee het 'voorspellend vermogen' van de begroting en tussentijdse informatievoorziening.

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de vanwege ingeschatte risico's benodigde weerstandscapaciteit.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (zie paragraaf 3'b. Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in het jaarverslag 2019) bedraagt – indien u het gehele voordelige resultaat over het boekjaar 2019 toevoegt aan de reserves – € 130 miljoen (2018: € 81 miljoen). Er is dus sprake van een toename van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2019 ten opzichte van 2018 met circa 60%.

De inventarisatie van de risico's die in paragraaf 3b. 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kans inschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van minimaal € 23,9 miljoen en maximaal € 46,8 miljoen (2018: minimaal € 28,9 en maximaal € 43,3 miljoen).

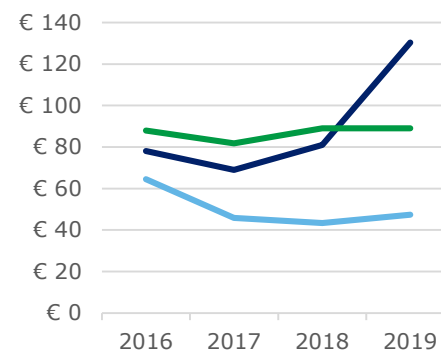
Bij het berekende risicobedrag is overigens in financiële zin nog geen rekening gehouden met de gevolgen van de uitbraak van COVID-19 (risico is 'PM' opgenomen), omdat hiervoor nog geen betrouwbare schatting is te maken.

Ten opzichte van 2018 is zodoende sprake van een daling van het gekwantificeerde minimale risico met € 5 miljoen en een stijging van het maximale risico met € 3,5 miljoen. De afname van het minimale risico is vooral te verklaren door het vervallen van het risico project Gagelbosch ad € 1,9 miljoen en een afname van het risico weerstandscapaciteit grondbedrijf met € 2,3 miljoen. Het maximale risico is vooral hoger door de toename van het risico inzake de ontwikkeling van het rijksbeleid inzake sociaal domein met € 5,0 miljoen, een nieuw opgenomen risico voor schade als gevolg van extreem weer van € 2,0 miljoen en de hiervoor vermelde afname van de risico's Gagelbosch en grondbedrijf voor in totaal € 3,6 miljoen.

De toename van de beschikbare weerstandscapaciteit met € 3 miljoen en de afname van de minimaal benodigde weerstandscapaciteit met circa € 4,4 miljoen leiden er per saldo toe dat de ratio van het weerstandsvermogen per eind 2019 is verbeterd ten opzichte van 2018 en ruimschoots voldoende is, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren – waaruit blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit eind 2019 boven de door de gemeenteraad vastgestelde norm ligt – is hiernaast grafisch weergegeven.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

Beschikbare weerstandscapaciteit

Benodigde weerstandscapaciteit
(maximaal risico)

Norm weerstandscapaciteit
(10% x begroting)

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar paragraaf '3b. Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in het jaarverslag 2019.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente staan in paragraaf '4.1 Algemene grondslagen van waardering en resultaatbepaling' van de jaarrekening 2019. Wij hebben – waar nodig met inzet van specialisten – het door het college en de directie toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2019 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen. Binnen de voorzieningen maakt u conform het BBV onderscheid naar voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's, ter egalisering van kosten (groot onderhoud), voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven en voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.

Deze voorzieningen zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en college. Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect bijvoorbeeld de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Wij hebben het proces beoordeeld waarmee het management deze schattingen ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Dit in de context van de jaarrekening als geheel en niet bedoeld om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten.

Wij zijn van mening dat de verslaggeving en de toegepaste schattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Bestemmingsreserve groot onderhoud

Bij de jaarrekeningcontrole 2018 is geconcludeerd dat de plannen voor het groot onderhoud niet voldoende actueel waren en daarom geen voldoende grondslag meer zijn om de voorzieningen voor groot onderhoud in stand te houden. De gemeenteraad heeft bij het besluit tot resultaatbestemming 2018 besloten de betreffende middelen op te nemen in een bestemmingsreserve groot onderhoud (saldo ultimo 2019: € 18,7 miljoen).

In dit kader merken wij op dat het egaliseren van de kosten van groot onderhoud via een reserve geen structureel karakter mag hebben. Immers, het BBV biedt alleen de mogelijkheid om onderhoudslasten structureel te egaliseren via een voorziening (artikel 44 lid 1c BBV).

Het college heeft de ambitie de toekomstige kosten van groot onderhoud structureel te egaliseren. In dit kader adviseren wij het college een plan van aanpak met een expliciete deadline op te stellen wanneer de onderhoudsplannen zijn geactualiseerd en de raad vervolgens kan besluiten over het opnieuw instellen van de onderhoudsequalisatievoorzieningen.

Vervolgens is het noodzakelijk jaarlijks zichtbaar te maken en te onderbouwen dat de stand en de toekomstige mutaties in deze voorzieningen aansluiten met de onderliggende onderhoudsplannen.

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen tot wijzigingen geleid in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, etc.) binnen projecten in relatie tot de actuele marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties als opgenomen in de jaarrekening 2019 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2019.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.

- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de door uw raad vastgestelde plannen en besluiten.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Uitkomsten beoordeling schattingsproces

In het kader van onze risicoanalyse voor de controle van de grondexploitaties hebben wij een analyse opgesteld van de ontwikkeling in de boekwaarde, de raming van nog te realiseren kosten/opbrengsten en de verwachte resultaten bij afsluiting van projecten. Een en ander in de context van de jaarrekening als geheel. Op basis hiervan hebben wij werkzaamheden verricht voor de volgende projecten: Meerhoven, GDC Noord, Stationsgebied, Emmasingelkwadrant, Tongelresche Akkers en Blixembosch.

Wij onderzoeken en evalueren hiervoor onder andere de realisatie in 2019 en de geactualiseerde schattingen ultimo 2019 versus de schattingen in de jaarrekening 2018 ('backtesting'). Uit deze analyse is een aantal qua aard en omvang belangrijke afwijkingen gebleken, die niet zonder meer door de organisatie waren te verklaren en onderbouwen.

Naar aanleiding van onze observaties heeft de organisatie besloten een externe deskundige in te schakelen om voor de qua omvang en risico's meest complexe projecten Meerhoven en Stationsgebied de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen te beoordelen.

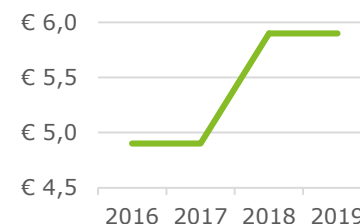
Wij zijn van mening dat de waardering van de grondexploitatie – rekening houdend met de toelichting hiervoor – juist is.

Op basis van de gebleken meerwaarde om een extern deskundige de ramingen te laten toetsen, adviseren wij uw college een dergelijke externe toets vroegtijdig in het opstelproces van het MPG 2021 te laten plaatsvinden.

Voorziening verliesgevende grondexploitaties

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2020 geactualiseerd. Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening juist is gewaardeerd en of mogelijk een (aanvulling van de) verliesvoorziening nodig is. Ultimo 2019 is op basis hiervan € 5,9 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2018: € 5,9 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

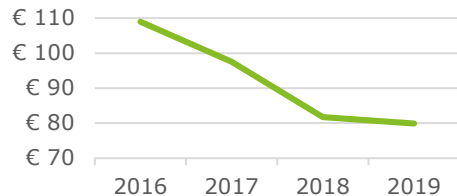
Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

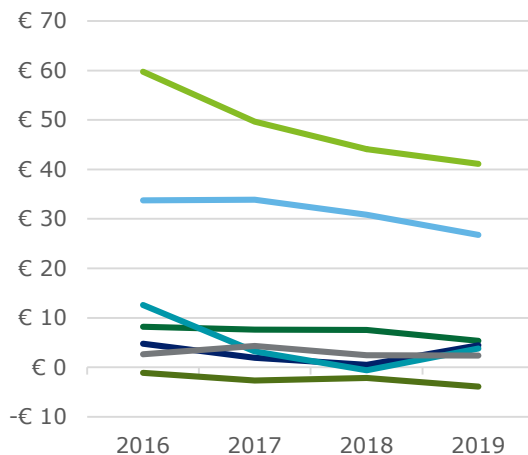
Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar paragraaf '3. Grondbeleid' van het jaarverslag 2019, waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie alsook de qua omvang belangrijkste projecten is als volgt weer te geven:

Totaal projecten (boekwaarde in miljoen)

Belangrijkste projecten (boekwaarde in miljoen)

Meerhoven
Tongelrese Akkers
Strijp S
Blixembosch
Stationsgebied
NRE-terrein
GDC Noord

Uit de figuren hiernaast blijkt ten opzichte van 2018 een afname van de nog te maken kosten en een gelijkblijvend volume aan te realiseren opbrengsten.

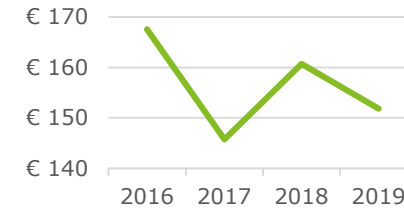
De afname van de verwachte nog te maken kosten is vooral te verklaren door de in 2019 uitgevoerde werkzaamheden aan in uitvoering zijnde projecten.

Het college verwacht in totaliteit een voordelig resultaat van circa € 41,0 miljoen op eindwaarde (2018: € 36,1 miljoen voordelig). In paragraaf '3g. Grondbeleid' van het jaarverslag 2019 is per project een nadere toelichting op en specificatie van de ontwikkeling van de boekwaarden en verwachte resultaten opgenomen. Korthedshalve verwijzen wij hiernaar.

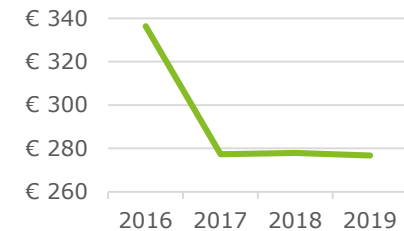
De rekenrente voor actualisatie grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Op grond van de BBV-voorschriften geldt voor de komende jaren een bandbreedte van 0,5% ten opzichte van de voor 2019 gehanteerde rente (1,2%), waarbinnen bijstelling niet verplicht hoeft plaats te vinden. In het MPG 2020 is voor 2020 en volgende jaren een verwachte rekenrente van 1,34% gehanteerd.

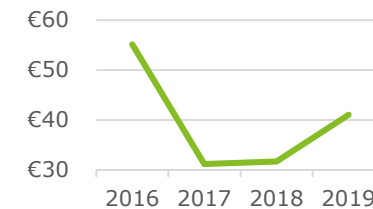
Nog te maken kosten (in miljoen)

Te realiseren opbrengsten (in miljoen)

Resultaat op eindwaarde (in miljoen)

Sociaal domein

Sociaal domein/PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen 2019 verstrekt. Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen alsook de geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen, leiden tot een onzekerheid voor de getrouwheid en rechtmatigheid in de jaarrekeningcontrole van uw gemeente van in totaal € 9,5 miljoen.

Wij constateren dat de administratieve organisatie en interne beheersing in 2019 vrijwel ongewijzigd zijn ten opzichte van 2018. Landelijk zien wij dat steeds meer 100.000+ gemeenten de interne beheersing en de interne controle voor zowel de prestatielevering (getrouwheid) als rechtmatige besteding van de PGB's nader vorm en inhoud geven en daarmee in staat zijn om de onzekerheden (grotendeels) weg te nemen.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing voor en interne controle op de PGB-bestedingen nader vorm is te geven om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Wij benadrukken het belang en de mogelijkheid de interne beheersing rondom en interne controle op de prestatielevering (getrouwheid) en rechtmatige besteding van de persoonsgebonden budgetten (PGB's) nader vorm te geven om de onzekerheden op (korte) termijn weg te nemen.

Sociaal domein/Jeugdzorgkosten en Wmo

Waar vorig jaar de controle van Jeugdzorgkosten en WMO zeer complex was doordat aansluitingen tussen de verantwoordingen van de verschillende zorgaanbieders en de in de administratie van de gemeente Eindhoven verantwoorde zorgkosten te kunnen maken is dat dit jaar zeer goed verlopen.

Wij merken op dat uit de controle van de Jeugdzorg en WMO bestedingen een onzekerheid resteert in de controle van € 3,4 miljoen. Deze onzekerheid is een gevolg van het feit dat er nog niet van alle zorginstellingen de benodigde verantwoordingsinformatie is ontvangen waardoor feitelijke levering van zorg niet is vast te stellen. Wij hebben deze onzekerheid meegewogen bij de totstandkoming van ons oordeel.

Interne beheersing sociaal domein

Wij vragen aandacht voor de grote verschillen die ontstaan zijn binnen het sociaal domein tussen de begrote lasten en de werkelijk verantwoorde lasten. In de initiële begroting is een last van € 414 miljoen geraamd. Op basis van de gewijzigde begroting is deze raming gedurende het jaar bijgesteld naar een bedrag van € 416 miljoen. De uiteindelijke last sociaal domein bedraagt echter 'slechts' € 393 miljoen. en wijken daarmee fors af van begroting.

Een betere beheersing zou het mogelijk maken eerder de raad te informeren wanneer overschotten ontstaan. Indien ontwikkelingen in de gerealiseerde kosten eerder zichtbaar zijn geeft dit de mogelijkheid gemaakte beleidskeuzes tussentijds te heroverwegen.

Wij adviseren het college de interne beheersing rondom de gelden binnen het sociaal domein te verbeteren, zodat tussentijdse financiële administratie betrouwbaarder wordt en beter geanticipeerd kan worden op eventuele ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

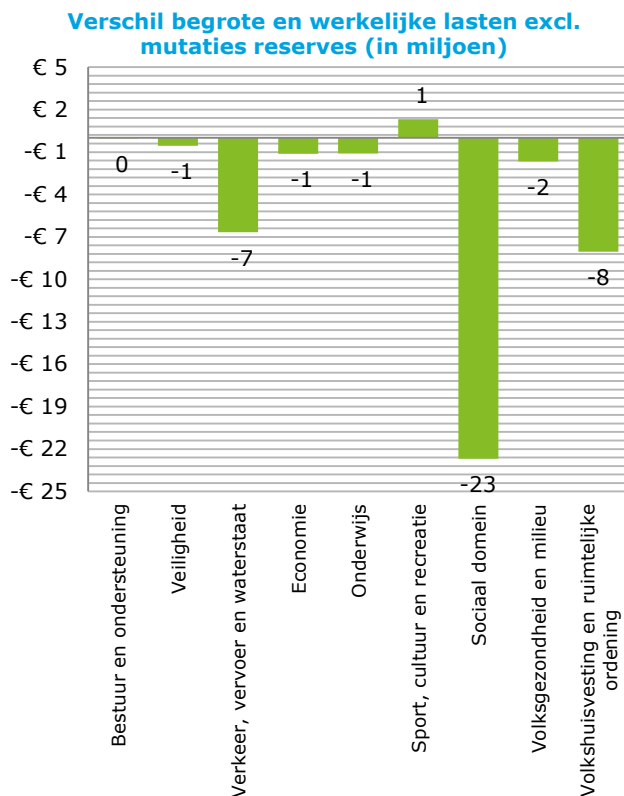
Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2019 hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit de hierna opgenomen figuur is alleen een begrotingsoverschrijding op de lasten van het programma Sport, cultuur en recreatie te constateren.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel 'Analyse begrotingsafwijkingen en investeringskredieten' in de paragraaf '4.3.4 Begrotingsafwijkingen en onrechtmatigheid' zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Hiermee legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad over de begrotingsrechtmatigheid van de lasten over het boekjaar 2019.

Op basis van de voornoemde analyse – waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten – blijven de overschrijdingen onrechtmatig maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2019.

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2019 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramen 5 documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2019. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2019 niet meer bedragen dan € 194.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2019 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van een overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad.

Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Een belangrijke beheersingsmaatregel die het college heeft getroffen is het uitvoeren van periodieke interne controle op de wat betreft omvang en financiële risico's belangrijkste processen.

Daarnaast heeft het college begin 2020 een gemeentebrede frauderisicoanalyse opgesteld, die onder andere inzicht geeft in de geïnventariseerde risico's en een schatting van de kans van optreden van de risico's en de (financiële) impact ervan.

De frauderisicoanalyse voldoet aan de voor het doel eraan te stellen eisen en is op 19 november 2019 vastgesteld door het college en op 2 december 2019 besproken met de auditcommissie. Het is belangrijk de geactualiseerde frauderisicoanalyse jaarlijks te blijven delen en bespreken met (een afvaardiging van) de gemeenteraad. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne beheersing inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

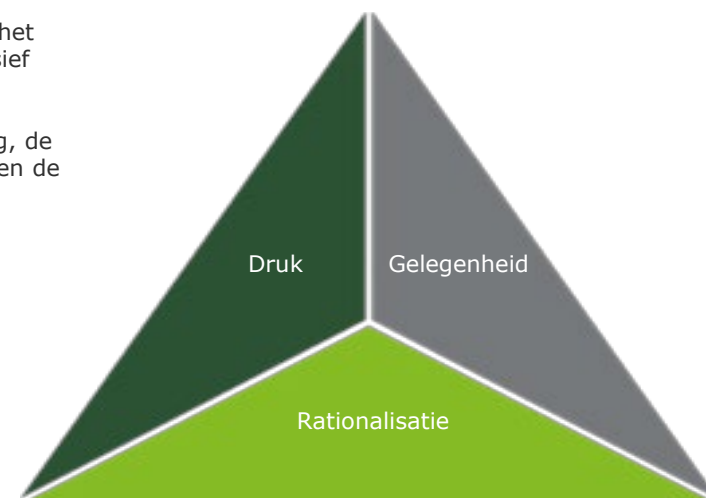
Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Vanuit de frauderisicoanalyse van de gemeente Eindhoven en onze controlewerkzaamheden hebben wij geen signalen voor (mogelijke) fraude verkregen.

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2019

Managementletter 2019, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2019 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen van de interim-controle hebben wij opgenomen in onze managementletter 2019 van 19 november 2019. Korthedshalve verwijzen wij hiernaar.

Wat betreft de in de managementletter 2019 beschreven aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2019 zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten door de organisatie voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging van de aandachtspunten of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Evaluatie opstel- en controleproces

Naar aanleiding van het opstel- en controleproces van de jaarstukken 2018 heeft de organisatie een aantal verbeteracties ondernomen om het opstel- en controleproces van de jaarstukken 2019 beter te laten verlopen. In dit kader is onder andere een gedetailleerd 'draaiboek' opgesteld met verantwoordelijken en deadlines per onderwerp.

Mede door deze acties is het opstel- en controleproces veel efficiënter en effectiever verlopen in vergelijking met 2018 en was de jaarrekening 2019 met het onderliggende opstel- en controledossier bij aanvang van onze werkzaamheden grotendeels gereed. Tegelijk constateren wij dat het proces nog niet het ambitieniveau heeft bereikt dat de organisatie en wij voor ogen hebben.

Naar aanleiding van onze controle merken wij in dit kader het volgende op:

- Met de ambtelijke organisatie is afgesproken de administratie en jaarrekening bij aanvang van onze controle 'te bevriezen'. Dit betekent dat de organisatie eventuele correcties uit zowel de in- als externe controle verzamelt en verwerkt in een tweede versie van de jaarrekening. Vanuit de interne controle op de jaarrekening volgden meer dan 50 correcties. Enerzijds betekent dit dat een kritische controle is uitgevoerd, maar anderzijds betekent dit ook dat de cijfers waarop wij onze controle moesten uitvoeren aanzienlijk zouden wijzigen.
- Belangrijke verbeteringen in het proces (inclusief onderliggende dossiervorming) zijn mogelijk en op onderdelen noodzakelijk voor bijvoorbeeld de onderbouwing van de waardering van de grondexploitatie en de analyse en onderbouwing van de zogenaamde historische posten (nog te ontvangen betalen bedragen en vooruitontvangen/nog te besteden (subsidie)bijdragen van derden).

- In het verlengde hiervan is het – voor een optimale bijdrage van de interne controles aan een efficiënt controleproces – belangrijk bij iedere interne controle een expliciete, zichtbare aansluiting en analyse op te stellen van de gecontroleerde bedragen met de jaarrekening.
- De in het opsteldossier opgenomen aansluitingen tussen de jaarrekening en de onderliggende (sub-)administraties c.q. specificaties zijn over het algemeen voldoende. Bij diverse posten ontbrak echter een volledig en eenduidig toegankelijk onderliggend dossier inclusief bijhorende documentatie (zoals de grondexploitaties, analyse EU-aanbesteding, memoriaalboekingen en enkele SiSa-regelingen).

Wij evalueren op korte termijn met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces 2019 en maken dan - mede vanuit de te actualiseren risicoanalyse voor de jaarrekeningcontrole - waar nodig (aanvullende) werk- en planningsafspraken voor de controle van het boekjaar 2020.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen.

Bij de interim-controle hebben wij vastgesteld dat in 2019 richtlijnen en procedures zijn opgesteld voor het aanmaken, autoriseren en documenteren van memoriaalboekingen.

Ook heeft in 2019 een interne controle plaatsgevonden. Uit de interne controle blijkt dat in veel gevallen (toereikende) documentatie ontbreekt voor het doel en de noodzaak van de memoriaalboekingen. Daarnaast ontbreekt een (zichtbare) controle en autorisatie door een (onafhankelijke) tweede medewerker. In aanvulling op deze bevindingen merken wij het volgende op:

- Memoriaalboekingen bestaan uit 'reguliere' (bijvoorbeeld afschrijvingen en salarissen) en meer kritische memoriaalboekingen, zoals correcties tussen programma's of kredieten. *Wij adviseren nut en noodzaak te bezien van het administratief verder uitsplitsen en verwerken van deze boekingen (bijvoorbeeld met een andere dagboekcode). Op die manier zijn de kritische memoriaalboekingen eenvoudiger inzichtelijk en kunnen de interne beheersmaatregelen en controles zich daarop toespitsen.*
- Het is belangrijk de bevindingen vanuit de interne controle te delen en bespreken met de betreffende afdelingen, zodat de kwaliteit van de onderbouwingen en controles in het reguliere proces verbeteren en mogelijk het aantal memoriaalboekingen afneemt.

Mede als gevolg van de hiervoor beschreven tekortkomingen in de interne beheersing hebben wij meer gegevensgerichte werkzaamheden en analyses verricht voor de memoriaalboekingen. Ook heeft de controle ervan meer tijd en energie gevraagd van zowel de organisatie als ons als accountant, vooral om de boekingsgang goed te kunnen doorgronden alsook de benodigde onderliggende documentatie te verzamelen waaruit blijkt waarom de betreffende memoriaalboekingen zijn gemaakt.

Uit onze werkzaamheden zijn overigens geen bijzonderheden gebleken.

Vennootschapsbelastingplicht

Vanaf 2016 zijn gemeenten onder voorwaarden belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (vpb). De vermogensbestanddelen die uw gemeente aan de vpb-plichtige activiteiten toerekent en de fiscale waardering daarvan, hebben uiteraard invloed op de te verantwoorden fiscale winsten en daarmee de vpb-last over 2016 en toekomstige jaren.

Wij hebben de vpb in onze accountantscontrole betrokken rekening houdend met de materialiteit van de gemeente als geheel, maar hebben geen afzonderlijk detailonderzoek naar de aanvaardbaarheid van de fiscale openingsbalansen.

De last voor de mogelijk vpb-plichtige activiteiten is voor de periode 2016-2018 geschat op nihil en voor 2019 is een geschatte vpb-last voor fiscaal belaste voordelige resultaten op activiteiten verwerkt van circa € 0,6 miljoen.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving verdient de nodige aandacht

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een steeds dominantere plaats in binnen uw organisatie voor een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in onze controleaanpak en -uitvoering.

Als onderdeel van de interim-controle hebben onze IT-specialisten een inventarisatie uitgevoerd van uw general computer controls. Over de bevindingen hebben wij verslag gedaan in de managementletter 2019. De qua risico's belangrijkste bevindingen zien toe op functiescheiding bij het toekennen van rechten, periodieke review van autorisaties en toereikendheid van wachtwoordvereisten.

Gezien het belang en de toenemende afhankelijkheid van de IT-omgeving benadrukken wij het belang van spoedige opvolging van de bevindingen en aanbevelingen, zodat de betrouwbaarheid en continuïteit van de IT-omgeving is geborgd en zowel de in- als externe controle op korte termijn meer en uiteindelijk volledig kunnen steunen op en gebruik maken van de IT-omgeving.

Onze bevindingen in dit kader resulteren erin dat wij voor de jaarrekeningcontrole 2019 géén gebruik (hebben) kunnen maken van de door uw gemeente getroffen geautomatiseerde beheersmaatregelen in applicaties, omdat die direct afhankelijk zijn van de betrouwbare en continue werking van de IT-omgeving. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de maatregelen die zijn opgenomen in de digitale workflow voor de verwerking van inkoopfacturen.

Om achteraf voldoende zekerheid te krijgen over de betrouwbare en rechtmatige gegevensverwerking van onder andere inkoopfacturen, hebben wij aanvullende gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Hieruit bleken geen bijzonderheden.

Overeenkomstig artikel 2:393, lid 4 van het Burgerlijk Wetboek zijn wij verplicht om onze bevindingen te rapporteren met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle heeft geen aangelegenheden geïdentificeerd die op dit gebied aan u gerapporteerd moeten worden, anders dan de observaties welke in detail in de managementletter 2019 zijn vermeld.

Met een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie hebben wij periodiek overleg over de opvolging van de bevindingen. Bij de interim-controle 2020 actualiseren wij de status en rapporteren hierover in de managementletter 2020.

Cybersecurity

Het adequaat beveiligen van gemeentelijke netwerken, data en applicaties tegen ongeautoriseerde toegang (cybersecurity) is een actueel onderwerp. Immers, cybersecurity kan leiden tot discontinuïteit van processen, verlies van data en reputatie- en financiële schade, bijvoorbeeld uit hoofde van de AVG.

Vanwege het belang van dit onderwerp hebben wij ons als onderdeel van de IT-audit 2018 een beeld gevormd van de mate waarin de gemeente Eindhoven de cyberrisico's beheerst. Hieruit volgde een aantal aandachtspunten. In het kader van de audit 2019 hebben wij de opvolging getoetst van deze observaties omtrent cybersecurity. Het belang van cyber weerbaarheid is door de gemeente onderkend. Wij hebben vastgesteld dat er verschillende maatregelen zijn getroffen, zoals het invullen van de functies van Chief Information and Security Officer (CISO) ondersteund door een Information Security Officer per domein.

Overall zien wij dat de beheersing van cyber risico's nog niet het gewenste niveau heeft en concluderen wij dat de aanwezige cybersecurity beheersing (te) beperkt is qua aard, reikwijdte en/of diepgang voor ongeautoriseerde wijzigingen in systemen, het openbaar worden van persoonsgegevens, vertrouwelijke gegevens of door het verstoren van de bedrijfsvoering.

Wij hebben een aantal verbetermogelijkheden met de organisatie besproken en gedeeld, zoals het periodiek uitvoeren van risicoanalyses, het maken van schriftelijke afspraken met derden partijen en het periodiek evalueren van het ontstaan en de opvolging van incidenten. De follow-up en status ervan gaan wij na bij de interim-controle 2020 en de resultaten ervan rapporteren wij in de managementletter 2020.

Volledigheidshalve merken wij op dat het inventariseren en organisatie breed onder de aandacht brengen van cyberrisico's geen eenmalige activiteit is maar een structureel onderdeel moet blijven van het risicomanagement binnen de organisatie en adviseren de risicoanalyse periodiek te updaten en actief te blijven monitoren.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Eindhoven een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 500.000.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV en het controleprotocol inclusief normenkader 2019 van uw gemeente is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle boven de rapportagedrempel van € 500.000.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 9,5 miljoen	€ 9,5 miljoen
Onzekerheid jeugdzorgkosten	€ 2,7 miljoen	€ 2,7 miljoen
Onzekerheid Wmo-kosten	€ 0,7 miljoen	€ 0,7 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	-	€ 12,9 miljoen
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	€ 12,9 miljoen	

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV en het controleprotocol inclusief normenkader 2019 van uw gemeente is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2019 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

De strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening is als volgt:

- Getrouwheidsoordeel: goedkeurend
- Rechtmatigheidsoordeel: goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd:

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
BZK C1	Regeling reductive energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Specifieke uitkering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Eindhoven

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Eindhoven in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.

- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd - mede vanwege het eerste jaar van de opdracht voor de jaarrekeningcontrole - dat geen sprake is van langjarige betrokkenheid of anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Eindhoven

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its global network of member firms and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 286,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.